

Література

Кухаренко В. А. Интерпретация текста: Учебное пособие для студентов педагогических институтов. / Валерия Андреевна Кухаренко. – М.: Просвещение, 1986. – 80 с. *Colette NJ*: Colette La naissance du jour, Editions Robert Laffont, S.A., Paris, 1989, 579 – 655 p. *Colette S*: Colette Sido, Editions Robert Laffont, S.A., Paris, 1989, 751 – 800 p. *Dictionnaire des symboles* / [sous la direction de J. Chevalier et A. Gheerbrant]. – P.: Robert Laffont, 1997. – 1060 p. *Ernaux, H*: Erneaux A. La Honte. P.: Gallimard, 1997. – 142 p. *Ernaux, P*: Erneaux A. La Place. P.: Gallimard, 1983. – 114 p. *Le Robert Micro Poche*. Dictionnaire pratique d'apprentissage de la langue française / [sous la direction de Jalain Rey]. – P.: Dictionnaire Le Robert, 1993. – 1376 p.

УДК 811.111:81'36

ШЕВЧУК О.В.

(Запорізький національний університет)

КОГНІТИВНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ПОСЕСИВНО-СУБСТАНТИВНОЇ КОНСТРУКЦІЇ N'sN В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті розглядається проблема когнітивної інтерпретації генитивних конструкцій, побудованих за моделлю N'sN, в сучасній англійській мові, основні етапи концептуального аналізу поданих конструкцій взагалі та методика реконструкції мотивуючого судження зокрема. Вказуються реальні кореляти абстрактної морфеми родового відмінка 's/s' для побудови аналогів присвійних зворотів за допомогою відтворюваних предикатів конструкції. У статті аналізуються фактори, що впливають на реалізацію втілення поданої конструкції N'sN в конкретних мовних одиницях.

Ключові слова: когнітивна інтерпретація, мотивуюче судження, кореляти, відтворені предикати, пропозиція.

Шевчук О.В. Когнитивная интерпретация посессивно-субстантивной конструкции N'sN в современном английском языке. В статье рассматривается проблема когнитивной интерпретации генитивных конструкций, построенных по модели N'sN, в современном английском языке, основные этапы концептуального анализа данных конструкций в целом и методика реконструкции мотивирующего суждения в частности. Указываются реальные корреляты абстрактной морфемы родительного падежа 's/s' для построения аналогов притяжательных оборотов с помощью восстановленных предикатов конструкции. В статье анализируются факторы, которые влияют на реализацию отражения данной конструкции N'sN в конкретных языковых единицах.

Ключевые слова: когнитивная интерпретация, мотивированное суждение, корреляты, восстановленные предикаты, пропозиция.

Shevchuk O.V. The Cognitive Interpretation of the Possessive Substantive Construction N'sN in Modern English.

The problem of the cognitive interpretation of the Genitive Constructions created according to the model N'sN in modern English, the main grades of the given constructions concept analysis in general and the Methodology of the motivating opinion reconstruction in details are regarded. The real correlates of the abstract morpheme of the Genitive Case 's/s' for the formation of the possessive constructions analogues with the help of the renewed predicates of the N'sN model are pointed out. The factors which influence the realization of the given construction N'sN in the definite language units are analyzed.

Key words: the cognitive interpretation, the motivated opinion, the correlates, the renewed predicates, the proposition.

Проблема когнітивної інтерпретації різноманітних лінгвістичних явищ набула актуальності у другій половині ХХ століття одночасно із розвитком когнітивістики взагалі [Fillmore, 1970; Langacker, 1996; Heine, 1997] у зв'язку з тим, що «саме людським чинником, тобто відношенням людини до якого-небудь предмету або явища світу на певному ступені оволодіння цим світом і пояснюється не тільки подальший вибір найменування для нього, але і спосіб його опису, що відображає практичне використання відповідного об'єкту» [Колшанский, 1990, с. 32]. Тому саме цей чинник є дуже впливовим у ході дослідження певних граматичних явищ і категорій.

Актуальність дослідження поданого лінгвістичного явища, а саме, когнітивна інтерпретація конструкцій, пов'язана, в першу чергу, з тим, що когнітивно-прагматичний аналіз означає встановлення зв'язків між одиницями мови і об'єктами реальної дійсності в їх сприйнятті людиною [Кубрякова, 2004, С. 3-12]: які властивості об'єктів навколишнього світу здаються людині найбільш значущими; як, виходячи з цих властивостей, людина може використовувати ці об'єкти для своїх цілей і потреб; як уявлення людини про об'єкти дійсності відбивається в мові.

Метою статті є здійснення когнітивної інтерпретації посесивно-субстантивної конструкції, побудованої за моделлю N'sN, в сучасній англійській мові та аналіз впливу

чинників на реалізацію відтворення поданої конструкції в конкретних мовних одиницях. **Предметом** вивчення цього лінгвістичного явища є когнітивна інтерпретація посесивно-субстантивної конструкції N'sN в сучасній англійській мові, а **об'єкт** – це саме конструкція N'sN та її реалізація у мові.

Важливою ланкою при проведенні концептуального аналізу посесивно-субстантивних конструкцій є аналіз предикатів, які використовуються в атрибутивних комплексах. У зв'язку з цим нагадаємо, що при когнітивній інтерпретації будь-якої другорядної конструкції варто звернутися до первинного (вихідного) для неї висловлювання, тобто до «актуалізованої з тими ж аргументами і з тим же предикатом пропозиції» [Кубрякова, 1986, с. 47]. Так, за конструкцією типу *the girl's story* стоїть висловлювання *the girl told a story*, а за конструкцією типу *the earth's gravity* - пропозиція *the earth has a certain gravity, is characterized by a certain gravity*, що, до речі, чітко свідчить про нетотожність конструкцій, які розглядаються. Такі відмінності і будуть узагальнені нижче.

Методика нашого аналізу полягає в тому, що кожного разу під час аналізу тієї чи іншої конструкції ми будемо будувати її пропозиційний актуалізований аналог. Наприклад, оскільки кожний атрибутивний комплекс моделі N'sN має два субстантивних члена (аргумента), поєднаних експліцитно вираженим предикативним зв'язком, актуалізованим у морфемі 's або s'. Аналізу підлягають три компоненти конструкції.

Застосовуючи вже згадувану вище методику реконструкції мотивуючого судження, ми маємо відтворити для конструкцій, побудованих за моделлю N'sN, їх повні пропозиції і розглянути їх як аналоги аналізованих присвійних зворотів. Хоча в деяких випадках даний прийом може сприйматися як власне штучний, він, попри все, сприяє виявленню когнітивних характеристик аналізованих сполучень, а також уточненню можливих їх модифікацій у дискурсі. Під когнітивними характеристиками в роботі розуміються характеристики, які відносяться до пізнавальної діяльності людини і мисленневим процесам.

Будуючи аналоги аналізованих присвійних зворотів за допомогою відтворюваних предикатів, ми вказуємо реальні кореляти абстрактної морфемі родового відмінка 's/s'. Для проведення концептуального аналізу предиката конструкцій, які розглядаються, необхідно звернутися до вихідної пропозиції, і, таким чином, встановити предикати, базуючись на мотивуючих судженнях, а далі здійснити систематизацію предикатів конструкцій, побудованих за моделлю N'sN. Перший і другий N у цій конструкції (відповідно і у вихідній пропозиції) є аргументами. Що ж приховується за морфемою 's і s'?

В узагальненому вигляді всі приховані предикати актуалізованої моделі N'sN можуть бути диференційовані залежно від того, яке дієслово бере участь у побудові парафраза – дієслово володіння – **have/has** чи інше дієслово, яке описує діяльність/процес або стан об'єктів, **do/does**.

Загалом, всі генітивні конструкції, якщо розглядати їх як узагальнююче бачення мотивуючих суджень, можуть бути зведені до двох основних типів *X has Y* і *X does Y*. У той же час, звісно, *does* може бути реально замінено багатьма дієсловами дії (*write, produce, decline, consent, apply, tell, last* і т.д.). З когнітивної точки зору дві ці конструкції різні: одна з них вказує на те, чим людина ВОЛОДІЄ, інша – на те, що вона РОБИТЬ з тим, що вона МАЄ в якості своїх фізичних умінь чи ментальних здібностей. Мовний матеріал демонструє, що всі ментальні здібності мисляться як приналежні людині і як невід'ємні складові її частини (звідси **has** в пропозиції), що і дозволяє їй в ролі володаря виступати також як джерело дії (на глибинному рівні виникає тоді пропозиція з агентом дії). Когнітивне пояснення того, що одна і та ж конструкція може виражати два ці значення, полягає в тому, як пов'язані між собою сфери аргументів.

Таким чином, конструкції, побудовані за моделлю N's N, можуть бути зведені до двох прототипів 1) *X has Y* і 2) *X does Y*. Проте, і перший і другий предикати потребують детальнішого опису, оскільки в них можуть бути закодовані різні в семантичному

відношенні дії (процеси).

Моделі, як відомо, створюються на абстрактному рівні, а їх реалізація втілюється в конкретних мовних одиницях. Цим фактом можна пояснити таку велику варіативність дієслів при наповненні предиката *does* (другий реалізований аналог моделі) реальним змістом (*produce, write, tell, compose, create, give, call etc*). Однак, всі ці, здавалося б цілком хаотичні набори дієслів, які можуть виступати в ролі предикату в рамках аналізованого аналога, можна впорядкувати і систематизувати в залежності від того, що із себе являє діяльність чи активність референта, вираженого через перший аргумент, який знаходиться в ознаковій зоні досліджуваного комплексу.

Звичайно, що іменники, які функціонують в цій позиції, у своїй більшості, – це номінації, які позначають особу (хоча, як показав аналіз конкретного матеріалу, є відхилення від цього прототипового наповнення першого члена моделі). Цілком природно, що людину, перш за все, характеризує (на протигагу до всіх інших референтів) креативна, творча або об'єднуюча діяльність. Саме цей факт примушує звернути увагу на особу як джерело притаманних йому креативних дій.

Проте, якщо розглядати модель на різних рівнях абстракції, то здебільшого інтерпретація цих різномірних предикатів, які відображають діяльність особи і виражені різними дієсловами, що описують дії, творчість, активну діяльність, зводиться, як зазначалося вище, до більш «загального» предикату *do/does*. Можна навіть сказати, що всіма цими різномірними предикатами врешті відбивається особливий вид результату дії як володіння або наявності, який можна пояснити наступним ланцюжком: ти створюєш дещо, і, створивши це, ти ним володієш як творець цього об'єкта. Однак, на перший план все ж виходить вказівка на те, що РОБИТЬ людина.

Тут варто було б зупинитися на випадках висловлювань на кшталт *George's death, father's heart attack*, що можна на пропозиціональному рівні розглядати як аналоги мотивуючих суджень (інколи без другого аргументу): *George died, father suffered from heart attack*. У таких випадках референт першого компоненту аналізованої моделі залучається до діяльності, яка не є креативною і яка відбувається (якщо смерть – це не випадок самогубства) без бажання і волі особи, залученої до неї. Такі приклади доволі рідкісні, проте вони не наявні в досліджуваному матеріалі і мають бути обговорені спеціально. Дещо відносно, їх можна розглядати як тип (підвид) рекреативної діяльності або діяльності, яка відбувається незалежно від волі володаря (перший компонент моделі N's N).

Узагальнюючі предикати моделі *has, does* неоднорідні, тобто конкретизуються за рахунок різних модифікацій, а це, у свою чергу, сигналізує про неоднорідність мотивуючих суджень. У випадку вживання предиката *does* цей висновок питань не викликає, оскільки кількість реальних дієслів, які можуть бути задіяні в реконструкції мотивуючого судження, дуже велика і різномірна. Проте, як показує аналіз пропозицій конструкції N's N, що мають прихований предикат, виражений дієсловом *to have*, узагальнюючий предикат *has* також далекий від однорідності. Розглянемо декілька прикладів із роману "Broodline" С. Шелдона: *Elizabeth heard the sound of her father's car coming up the driveway* /p. 103/ (the sound of her father's car = the sound of the car belonging to her father); *She had inherited her mother's looks* /p.84/ (her mother's looks = the looks her mother was characterized by); *He was going to spend the weekend with his new girlfriend's parents* /p. 24/ (with his girlfriend's parents = with the parents of his girlfriend); *She would take Elizabeth's hand and stroke it* /p. 153/ (Elizabeth's hand = a hand belonging to Elizabeth).

Всі ці випадки на пропозиційному рівні мають ніби один і той самий предикат *has (had)*. Порів.: *her father's car – her father had a possessed car = the car belonging to her father; her mother's look = the look her mother had = the looks her mother was characterized by; his new girlfriend's parents = his new girlfriend had parents = the parents of his girlfriend. Elizabeth's hand = Elizabeth had a hand = a hand belonging to Elizabeth.*

Проте, незважаючи на те, що рівень пропозиції дозволяє реконструювати думки за допомогою одного і того ж дієслова *have*, семантика останнього відрізняється неабиякою варіативністю. У першому випадку йдеться, безумовно, про володіння об'єктом: автівка належить батькові Елізабет по праву володіння як «володіти, належати». Другий приклад дає характеристику героїні на підставі рис, притаманним її матері. До подібних прикладів можна також віднести наступні сполучення *the boy's doubts, the gentlemen's feelings, her brother's hopes* тощо. Семантика латентного предиката *has* може бути представлена тут як «характеризуватися».

В ілюстративних прикладах дієслово *have* вказує на тип відносин, які існують у доньки з батьками. Вони співвіднесені за параметрами спорідненості. Семантика предиката *has* у даному випадку може бути передана як «мати певний тип відношень, асоціюватися, співвідноситися». Подібними прикладами можуть слугувати вислови *my sister's friend, Mary's job, Tom's daughter*. Четвертий приклад є втіленням відношень ЧАСТИНА і ЦІЛЕ.

Присутність двох «прототипових» груп предикатів *has, does* свідчить про те, що модель N's N може мати два принципово різні варіанти, які фіксують різні типи відносин між двома аргументами мотивуючого судження, відновленого на пропозиційному рівні. Перший тип сигналізує про статичний стан справ, другий – про динамічні дії, які здійснює референт першого компоненту аналізованої моделі.

Нагадаємо, що основними поняттями для проведення подібного аналізу є, як зазначалося вище, поняття *фону* і *фігури*. Фактично, виведені прототипи предикатів вказують на профілізацію фігури по відношенню до фону. У першому випадку фоном слугує стан справ, у другому – креативне породжуюче середовище.

В процесі концептуального аналізу предикатів стає зрозумілим, що однієї вказівки, наприклад, на власне ім'я, виявляється недостатньо, оскільки в конструкції, де виступає одна і та ж особа у вигляді референта першого компонента моделі N'sN, можливі два тлумачення зазначеної моделі: (порівн.: *John's house = John has a house, John's arrival = John arrived*) [Кубрякова, 1997]. Порівн., має місце залучення двох прототипових предикатів *has* і *does* в реальне наповнення моделі.

Тим самим робиться акцент на таке явище, як *фон*, на те, відносно чого характеризується *фігура*: (поняття *фігура* у першому випадку позначається словом *house*, у другому випадку спостерігається її нульова номінація). А це наводить на думку про необхідність встановлення ієрархічних відносин між *фоном* і *фігурою* в даних конструкціях. На питання «що важливіше?» важко відповісти однозначно. Безумовно, спочатку увага акцентується на *фігурі*, і тим самим ніби визначається її фокусування в межах певного *фону* та її значущість. Проте *фон*, як правило, володіючи великим простором, виявляється не менш значущим для оцінки іншого об'єкту, розташованого або рухомого на тому або іншому *фоні*. Безумовно, *фігура*, знаходиться у полі зору того, хто говорить, але *фон* займає все поле його зору, і, по суті, настільки ж значимий. Фонові сутності є дуже важливими концептами для життєдіяльності людини – прагматично вони вельми істотні і фактично, у своїй більшості, є назвами просторів різного типу, які часто конвенціонально асоціюються буквально з тим або іншим об'єктом, місцеположенням, областю або територією.

Як було зазначено вище, у деяких випадках аналіз семантики сполучень, побудованих за моделлю N'sN, вимагає звернення до більш широкого контексту, ніж синтаксичний рівень речень. Тільки контекст всього твору дозволяє зробити правильне судження про відносини, що виникають між двома аргументами конструкції, і вважати за правильне прочитання б). Так, на даному прикладі: “*Despite what the doctor had said, despite his warnings, the sooner she moved into Tom's cottage and away from Daniel, the better...*” /Jordan, p. 34/, словосполучення *Tom's cottage* на рівні пропозиції може мати мінімум три прочитання а) *Tom has a cottage (he has bought it)*; б) *Tom has a cottage (he has rented it)*; в) *Tom lives in this cottage but it doesn't belong to him and he hasn't rented it*.

З іншого боку, необхідно також відзначити й існуючі варіанти сполучень при

відновленні предиката мотивуючої думки тих конструкцій, які ніби зрозумілі вже на поверхні. Так, сполучення *the reporter's question* зрозуміле без широкого контексту. Проте при реконструкції мотивуючої думки виникає питання, яка з пропозицій більш коректна: а) *The reporter asked a question*; б) *The reporter had a question*.

Рівною мірою сполучення *John's feelings* може бути реконструйоване амбівалентно: а) *John felt something* і б) *John had a certain feeling*. І, хоча відповідь на питання, яка саме з двох реконструйованих пропозицій правильніша, залишається відкритою, відзначимо, що зв'язок таких мотивуючих думок носить системний характер і одночасно показує можливість реконструкції вихідного предиката через поєднання з дієсловом *have* або через активне дієслово. У дискурсі слід розглядати, яке прочитання є природнішим. Перефразуючи конструкцію *John's call*, можна, звичайно, припустити, що парафразу цієї конструкції буде *John had a call*, але природнішим є інша відновлена мотивуюча думка *John called* або *John gave a call*.

Відмітимо також, що якщо одні парафрази як з активним дієсловом так і з поєднанням дієслова *have* дають приблизно однакову в смисловому відношенні інтерпретацію, то інші – змінюють значення вислову (порівн. *John's present*: а) *John presented something* і б) *John has received a present*). Ця проблема диференціації варіативних аналогів у межах даної роботи не розглядається, оскільки за вихідну пропозицію береться та, де актуалізований предикат виражений активним дієсловом.

До вказаних прототипічних моделей предикатів, які організують комплекс N's N: (*X has Y, X does Y*), не «впсиуються» ціла група сполучень, які все ж таки представлені в мові, і тим самим певною мірою присутні в досліджуваному матеріалі. Йдеться, зокрема про сполучення типу *women's college, a ladies' powder room, a girls' school, a man's job, the workers' club, a children's film*. До них належать і такі сполучення, як *a man's shirt, the father's chair* (коли мова йде не про володіння). У всіх цих випадках неможливо вивести для актуалізованих конструкцій вихідні пропозиції мотивуючих суджень з опорою на два вище вказані за прототипи предиката.

З нашого аналізу можна зробити **висновки**, що до двох прототипових видів імплікованих предикатів моделі N's N слід додати ще один, – *is for*, який хоча і відновлюється у відносно нечисленних групах атрибутивних комплексів, проте виявляється вельми істотним, оскільки задає семантично абсолютно інше прочитання конструкції. Підсумовуючи вищесказане, знову наголосимо, що конструкція N's N може мати три різні пропозиційні аналоги: (*X has Y; X does Y; Y is for X*).

Перспективами подальшого дослідження у свою чергу пропозиція *X does Y* може бути проаналізована на глибшому рівні за різновидом реального предиката, що описує ту або іншу діяльність, причому, як креативна діяльність (її джерело і суб'єкт діяльності), так і діяльність, що відбувається поза волі й бажання людини (людина як об'єкт діяльності). Отже, при дослідженні подібних предикатів необхідно враховувати той факт, що конструкції, які зводяться до узагальненої мотивуючої думки за моделлю *X does Y*, можуть бути актуалізованими або через активні, або через пасивні конструкції.

Література

- Fillmore Ch. Pragmatics and the Description of Subjects, Speakers and Roles / Ch. Fillmore // Working Papers in Linguistics. – 1970. - #4. – P. 31 – 53. Langacker R.W. Foundations of Cognitive Grammar 2. Descriptive Application / R.W. Langacker – Stanford: Calif. Stanford Univ. Press 1996. – 589p. Heine B. Possession. Cognitive Sources, Forces and Grammaticalization / B. Heine– Cambridge: Cambridge University Press, 1997. – 274 p. Колишанский Г.В. Объективная картина мира в познании и языке / Г.В. Колшанский. – М.: Наука, 1990. – 83 с. Кубрякова Е.С. Номинативный аспект речевой деятельности / Кубрякова Е.С. - М.: Наука, 1986. - 156 с. Кубрякова Е.С. Об установках когнитивной науки и актуальных проблемах когнитивной лингвистики / Е.С. Кубрякова // Известия АН. Серия: Литература и язык. - 2004 – Т.63. - №3. – С.3-12. Кубрякова Е.С. Части речи с когнитивной точки зрения / Е.С. Кубрякова - М.: ГАН Институт языкознания, 1997.- 327с.